

UDK: 368.023:368.024:368.023.3:368.023.4:368.86:368.9+368.8:368.024

Prof. dr Jasna M. Pak¹

UGOVOR O OSIGURANJU ZA TUĐ RAČUN ILI ZA RAČUN KOGA SE TIČE

NAUČNI RAD

Apstrakt

Ugovaranje osiguranja u korist drugog lica, a ne u korist ugovarača osiguranja, izuzetak je od opšteg pravila da ugovor ima dejstvo samo između strana ugovornica. Razne vrste osiguranja poseduju specifične karakteristike, što ugovor u korist drugog čini vrlo složenim. Odredbe Zakona o obligacionim odnosima o osiguranju za tuđ račun ili za račun koga se tiče jesu opšte, što stvara zabunu, jer po pravilima koja sadrže odgovaraju osiguranju stvari, a ne osiguranju od građanske odgovornosti i osiguranju lica. Osiguranja za drugog mogu se zaključivati i kod osiguranja imovine i kod osiguranja lica, te stoga opšte odredbe treba da budu primenljive na obe grupe osiguranja. U Prednactru građanskog zakonika Srbije odredbe ZOO o osiguranju za tuđ račun nisu menjane, što nije zadovoljavajuće rešenje. U radu se analiziraju najznačajnija pitanja u ovom osiguranju i ukazuje na potrebu da se odredbe sadržane u Zakonu o obligacionim odnosima izmene u skladu s posebnostima osiguranja u korist drugog lica u imovinskim osiguranjima i u osiguranju lica.

Ključne reči: ugovor o osiguranju; osiguranik; korisnik osiguranja; osiguranje imovine; osiguranje lica; osiguranje od odgovornosti; ugovor u korist trećeg.

Uvod

Ugovor o osiguranju stvara prava i obaveze za ugovorne strane, a izuzetno ima dejstvo i prema drugim licima. Taj ugovor može se zaključiti u svoje ime i za svoj račun, u svoje ime a za račun drugog lica, ili pak u svoje ime i za svoj, ali i za tuđ

---

¹ I-mejl: jasnapak@ptt.rs
Rad je primljen: 25. 9. 2018.
Rad je prihvaćen: 1. 10. 2018.

račun. Ugovor u korist drugog obezbeđuje licu koje nije ugovorna strana pravo na direktan zahtev za naknadu štete ili isplatu ugovorene sume prema osiguravaču, zavisno od toga da li je korist predviđena ugovorom o osiguranju koji pruža zaštitu od rizika što pogađaju imovinu, ili je pak zaključen na paušalnu sumu kod osiguranja čiji je predmet fizički i psihički integritet osiguranika.

Osiguranje za tuđ račun nastalo je kod pomorskih (plovidbenih) osiguranja, a danas je često zastupljeno i kod kopnenih osiguranja stvari i u osiguranju od građanske odgovornosti, ali može da se javi i u bilo kojoj drugoj vrsti osiguranja.² Ono se i danas najčešće sreće kod plovidbenih osiguranja. Kod osiguranja brodova i vazduhoplova, međutim, nije od većeg značaja jer je ugovarač osiguranja uglavnom i vlasnik plovidbenog sredstva i shodno tome i osiguranik. Kod osiguranja robe u prevozu je drugačije, izražena je potreba da se osiguranje zaključi za račun drugog lica. Prodavac i kupac ugovorom o prodaji određuju ko ima obavezu osiguranja robe dok je ova u prevozu. Kod tih poslova može doći do promene vlasništva u toku prevoza i osiguranje treba da obezbediti osiguravajuću zaštitu licu koje je vlasnik u vreme nastanka osiguranog slučaja.³

Naziv „osiguranje za tuđ račun“ poznat je u praksi osiguravača i prihvaćen je u zakonodavstvu većeg broja zemalja za ugovore o osiguranju što se zaključuju u korist nekog drugog, a ne ugovarača osiguranja, ili ne samo u njegovu korist.⁴ Korisnik osiguranja u osiguranju imovine jeste osiguranik, a u osiguranju lica osiguranik nije uvek i korisnik. Kod osiguranja života za slučaj smrti osiguranik po prirodi stvari nije korisnik, to mogu da budu ugovarač osiguranja i drugo lice, a u osiguranju za slučaj doživljenja ugovarač osiguranja, osiguranik i drugo lice mogu biti korisnici (osiguranik: dete zaključi osiguranje za slučaj doživljenja svog oca radi isplate ugovorene rente ocu kada on navršši 65 godina života; drugo lice: ugovarač osiguranja zaključi ugovor da se za slučaj da doživi ugovorenu starost osigurana suma isplati njegovom detetu). Kod nekih imovinskih osiguranja uobičajeno je ugovaranje za tuđ račun, na primer kod osiguranja od građanske odgovornosti i kod osiguranja koja zaključuju držaoci tuđih stvari kao što su npr. skladištari, prevoznici, komisionari ili špediteri. Mehanizam ugovaranja za tuđ račun obezbeđuje osiguravajuće pokriće u korist lica koje nije ugovornik, ali istovremeno i ugovarača osiguranja u određenim slučajevima. To je očigledno kad se radi o ugovorima što ih zaključuje lice koje može biti odgovorno za štetu na tuđim stvarima koje koristi ili čuva.

---

² U zakonodavstvu i pravnoj doktrini ne postoji isti stav prema tome da li se izraz „osiguranje za tuđ račun“ odnosi samo na osiguranje imovine ili i na osiguranje lica. Preovlađuje međutim mišljenje koje prihvata da osiguranje za tuđ račun odgovara i osiguranju lica jer je osigurana suma novčani iznos koji se isplaćuje korisniku (za njegov račun). Naziv „Osiguranje u korist drugog“ koji se koristi u zakonima nekih zemalja odnosi se na osiguranje imovine i lica, a naziv „Osiguranje za tuđ račun“ na osiguranje imovine.

³ Ivošević, B, *Udžbenik transportnog osiguranja*, FMS, Tivat 2010, str. 35.

⁴ F. Sánchez Calero, *Ley de contrato de seguro*, Edit. Aranzadi, 2005, str. 177.

Osiguranjem za tuđ račun smatraju se i kolektivni ugovori kod kojih ugovarač osiguranja zaključuje ugovor u interesu lica s kojima je na neki način povezan (ugovorom o radu, članstvom u profesionalnom ili nekom drugom udruženju) i koji plaća premiju osiguravaču (poslodavac za radnike, udruženje za svoje članove, banka za klijente). Ako je kolektivni ugovor zaključen kao okvirni za individualne ugovore između osiguranika i osiguravača, ne radi se o osiguranju za tuđ račun.

Kad je ugovor zaključen za tuđ račun, ugovarač osiguranja nije zastupnik osiguranika, odnosno korisnika, jer istupa u svoje, a ne u njihovo ime. Ugovarač osiguranja može ovlastiti neko lice da zaključi ugovor u njegovo ime i za njegov ili tuđ račun i stoga to lice ne može biti subjekt u ugovoru o osiguranju.⁵ Ako iz okolnosti ne proizlazi da je ugovor zaključen za drugog, zaključen je za račun ugovarača osiguranja.

U zakonima koji regulišu ugovor o osiguranju pravila o osiguranju za tuđ račun sadržana su u opštim (zajedničkim) odredbama koje se odnose na imovinska osiguranja i osiguranja lica, ili u odredbama koje se tiču osiguranja imovine. U Zakonu o obligacionim odnosima (ZOO) odredbe o osiguranju za tuđ račun nalaze se u odeljku koji sadrži opšte odredbe što se odnose na sva osiguranja imovine i osiguranja lica, a to je zadržano i u Prednacrtu građanskog zakonika Srbije.⁶ Međutim, odredbe

⁵ To je izričito predviđeno u Zakonu o trgovačkom brodarstvu (član 524.,stav 4): „Ne smatra se ugovaračem osiguranja lice koje je ugovor o osiguranju zaključilo izričito u ime i za račun svog vlastodavca.“ Da se radi o pitanju koje je postavljano u praksi, potvrđuje presuda Vrhovnog suda Španije 23. januara 1998. godine: „Zastupnik u osiguranju je nezavisan i ni u kom slučaju se ne može smatrati ugovornom stranom u ugovoru o osiguranju, kod koga ugovorne strane mogu da budu samo ugovarač osiguranja odnosno osiguranik i društvo za osiguranje“, RJ 1998, 122, Sánchez Calero, op. cit. str. 178. fn. 8.

⁶ Član 905. ZOO; član 1417. Prednacrtu građanskog zakonika. Francuski zakonik o osiguranju: zajedničke odredbe (član L. 112-1); belgijski zakon o osiguranju: odredbe o osiguranju za tuđ račun u odeljku su koji se odnosi na osiguranje imovine (član 92). U zajedničkim odredbama su pravila koja se odnose na osiguranje u korist drugog (član 77); španski zakon o ugovoru o osiguranju: zajedničke odredbe (član 7); nemački zakon o ugovoru o osiguranju: zajedničke odredbe (član 47–48). Interesantno je da su odredbe o osiguranju za tuđ račun tog zakona bile u odeljku posvećenom osiguranju imovine, da bi se novijim izmenama Zakona smestile u odeljak što sadrži opšte odredbe. Njihova sadržina, međutim, odgovara osiguranju imovine.

Članom L 112-2 francuskog zakonika o osiguranju predviđeno je da se osiguranje može zaključiti na osnovu opšteg ili posebnog ovlašćenja, ili i bez ovlašćenja za račun određenog lica. U ovom drugom slučaju, osiguranje koristi licu za čiji je račun ugovor zaključen, pa i u slučaju ako ga je to lice odobrilo posle nastanka osiguranog slučaja. Osiguranje može da se zaključi i za račun koga se tiče. Ako je tako ugovoreno, osiguranje stoji u korist ugovarača osiguranja, kao i korisnika koji je poznat ili će biti poznat. U belgijskom zakonu o osiguranju, opšte odredbe sadrže pravila koja se odnose na sva osiguranja u korist drugog. Na osiguranje za tuđ račun primenjuju se posebne odredbe što se odnose na osiguranje imovine. Prema opštim odredbama, ugovorne strane mogu se u svakom momentu dogovoriti da neko treće lice ima korist iz osiguranja u skladu s dogovorenim uslovima. To treće lice ne mora biti ni određeno ni poznato u vreme ugovaranja, ali to mora biti na dan podnošenja zahteva osiguravaču (član 77). Posebnim odredbama što se odnose na osiguranje za tuđ račun osiguranje može da se zaključi za račun koga se tiče. U tom slučaju osiguranik je onaj ko može dokazati da ima interes osiguranja kad nastane

u ZOO o osiguranju za tuđ račun odgovaraju osiguranju za tuđ račun u osiguranju stvari, ali ne u svemu i osiguranju od građanske odgovornosti i osiguranju lica.

Karakteristike i pravna priroda ugovora za tuđ račun

Osiguranje za tuđ račun postoji kad ugovor za predmet ima korist iz osiguranja koja istovremeno nije i korist ugovarača osiguranja, ili nije samo njegova korist. Dejstvom klauzule za tuđ račun, lice za čiji je račun zaključeno osiguranje ima pravo da se direktno obrati osiguravaču radi naknade štete ili isplate ugovorene osigurane sume.

Polisa u kojoj je navedeno ime određenog lica kao korisnika ne štiti interese drugih lica koja mogu biti nosioci interesa na istoj stvari.⁷ U načelu, ne može se reći npr. da ugovor o osiguranju stvari po svojoj prirodi podrazumeva nameru ugovaranja koristi za svako lice koje ima interes na osiguranoj stvari.⁸ Stoga na primer polisa u kojoj je naznačeno ime jednog suvlasnika ne štiti interes drugog suvlasnika ili drugih suvlasnika. Ako je, međutim, zaključeno osiguranje za račun koga se tiče, osigurani su svi oni što imaju osigurani interes, do visine tog interesa. Do pojave više osiguranika dolazi bilo zbog povezanosti nosilaca interesa na istoj stvari (npr. vlasnik, plodouživalac i zakupac nepokretnosti, suvlasnici), bilo u slučaju da su nosioci interesa nezavisni jedni od drugih (npr. kupci stanova u jednom stambenom kompleksu). Lice za čiji se račun zaključuje osiguranje treba da ga prihvati, što, po pravilu, čini prilikom zaključenja ugovora. Međutim, dozvoljava se da se pristanak dâ kad nastane osigurani slučaj.⁹

Zakonom je propisano da lice čiji je interes osiguran ne mora biti imenovano, i tada se radi o osiguranju za račun koga se tiče. Ugovarač osiguranja može da ugovori pokriće iz osiguranja za određeno lice ili za lice koje se može odrediti u momentu

---

osigurani slučaj. Svi prigovori u vezi s ugovorom o osiguranju mogu se istaći osigurniku (član 92). U španskom zakonu o osiguranju pravila o osiguranju sadržana su u opštim odredbama (član 7). Ugovarač osiguranja može da zaključi osiguranje za sopstveni ili tuđ račun. U slučaju sumnje, pretpostaviće se da je ugovarač osiguranja zaključio osiguranje za svoj račun. Osigurani koji nije ugovarač osiguranja može da bude određeno ili određivo lice shodno načinu na koji ga ugovorne strane opredele. Ukoliko ugovarač osiguranja i osigurani nisu isto lice, obaveze iz ugovora o osiguranju izvršava ugovarač osiguranja, *osim onih koje po svojoj prirodi izvršava osigurani*. Osiguravač, međutim, ne može odbiti da obaveze ugovarača osiguranja izvrši osigurani. Prava iz ugovora o osiguranja, osim onih koja, u određenim slučajevima kod ugovora o osiguranju života, pripadaju ugovaraču osiguranja, pripadaju *osigurniku*, odnosno *korisniku osiguranja* (podvukao autor).

⁷ M. Picard / A. Besson, *Les assurances terrestres en droit français*, Tom I, Le contrat d'assurance, L. G. D. J, 1964, str. 384.

⁸ Groutel H. i dr, *Traité du contrat d'assurance terrestre*, L. G. D. J, 2008, str. 933.

⁹ „Osiguranje zaključeno za račun trećeg određenog lica, bez njegovog naloga, punovažno je ako to treće lice (osigurani) naknadno dâ pristanak na zaključeno osiguranje. Pristanak na zaključeno osiguranje u smislu stava 1. ovog člana može se dati i posle nastanka štete pokrivena osiguranjem. Podnošenje odštetnog zahteva smatra se pristankom trećeg lica na zaključeno osiguranje“ (član 525 stav 1. i 2. Trgovačkog zakona Srbije).

nastanka osiguranog slučaja. Sudska praksa razvijenih zemalja stajala je na stanovištu da kod ugovora o osiguranju zaključenog u korist drugog lica, a ne u korist ugovarača osiguranja, to lice ne mora biti poznato prilikom zaključenja ugovora, što je kasnije prihvaćeno u zakonodavstvu tih zemalja. Ako osiguranik nije imenovan, to svojstvo može imati svako lice koje u momentu nastanka osiguranog slučaja ima imovinski interes na predmetu osiguranja u osiguranju imovine. Time nastaje mogućnost da se osiguravajuća zaštita pruži licu koje u trenutku zaključenja ugovora o osiguranju imovine nije poznato, a u toku trajanja osiguranja postane nosilac osiguranog interesa. Na primer, osiguranje koje prevozilac zaključi za račun vlasnika robe, ili pri kupovini kućnih aparata koja uključuju osiguranje, gde je osiguranik poznat tek prilikom kupovine aparata.¹⁰

Osiguranje za tuđ račun u osiguranju lica dozvoljava da se osigurana suma isplati licu navedenom u ugovoru. Ako korisnik nije naveden, ne primenjuju se pravila o osiguranju za račun koga se tiče jer kod ovog osiguranja pravo na naknadu ima lice koje ima interes na osiguranom predmetu, što nije primereno osiguranju lica kod koga osiguranik nije uvek korisnik i kod koga isplata sume ne zavisi ni od kakvog interesa. To je razlog što se u zakonima o ugovoru o osiguranju nekih zemalja pravila o osiguranju za tuđ račun primenjuju na osiguranje imovine i osiguranje lica, a pravila o osiguranju za račun koga se tiče samo na osiguranje imovine. U posebnim odredbama zakona što se odnose na osiguranje lica reguliše se slučaj kad korisnik nije određen. Osigurana suma isplaćuje se naslednicima ugovarača osiguranja.¹¹

Ako nije zaključeno osiguranje za račun koga se tiče, ni osiguranje za račun određenog lica, osiguranje za tuđ račun se ne pretpostavlja i takav stav poznat je u uporednoj sudskoj praksi. Prećutno osiguranje za tuđ račun izuzetno se prihvata ako se iz okolnosti konkretnog slučaja može jasno zaključiti da je ugovor sklopljen u korist drugog lica, a ne ugovarača osiguranja.¹²

Pitanje prećutnog osiguranja za tuđ račun davno je postavljeno u francuskoj sudskoj praksi.¹³ U početku su sudovi insistirali na formalnom određivanju korisnika

---

¹⁰ N. R. Mecca, *Manual del profesional del seguro*, Buenos Aires 2010, str. 88.

¹¹ Ako naslednici ne znaju za postojanje polise, osigurana suma ostaje osiguravaču. Da bi se izbeglo to da osiguravači zadržavaju sume u takvim slučajevima, u Francuskoj je uveden javni registar polisa osiguranja života.

¹² Ukoliko polisa osim interesa ugovarača osiguranja u vezi s njegovim stvarima pokriva i interes drugih lica koja su vlasnici robe što je pod njegovim nadzorom u skladištu, uz činjenicu da je ugovarač dužan da posle nastanka štete za koju nije odgovoran obavestiti osiguravača ko je sve osiguran, osiguravač nema pravo odbiti da naknadi štetu drugim licima, *AJ, Kellner v Fire Ass. Of Phila.* 120 Wis 233, 106 NW 1060, *Bobrow v United States Casualty Co.* 231 App Div 91, 246 NYS Bobrow v United States Casualty Co. 231 App Div 91, 246 NYS63, str. 312. fn 20.

¹³ Kasacioni sud je u presudi od 25. maja 1943. godine odbacio tužbeni zahtev vlasnika stana koji je smatrao da ima pravo na naknadu iz osiguranja po ugovoru što ga je zaključio zakupac, jer se namera o njegovom određivanju kao korisnika mogla pretpostaviti. Sud je zauzeo stav da se osiguranje za tuđ račun ne pretpostavlja i da je za to potrebna nesporno izražena volja. Kasnije su sudovi, iako ostajući pri stavu

putem posebne odredbe u ugovoru, a u novije vreme prihvata se da osiguranje za tuđ račun može biti prećutno. Kad je sudu ostavljeno da procenjuje da li iz okolnosti proizlazi da je ugovor zaključen u korist nekog lica, on mora utvrditi stvarnu volju ugovornih strana. Ako na primer u ugovoru o osiguranju stvari koji je zaključio zakupac vlasnik nije naznačen kao osiguranik u posebnoj odredbi polise, niti je zaključeno osiguranje za račun koga se tiče, on može dobiti naknadu iz osiguranja samo ako se to može zaključiti na osnovu činjenica koje su sudu stajale na raspolaganju prilikom tumačenja ugovora.

Osiguranje za tuđ račun može proizlaziti iz zakona ili ugovora. U osiguranju od odgovornosti automobilista, pored vlasnika vozila, osiguranje na osnovu zakona pokriva i odgovornost vozača. Obavezno kolektivno osiguranje radnika pruža zaštitu zaposlenima koji u tom pravnom poslu imaju svojstvo osiguranika. U dobrovoljnom osiguranju od odgovornosti pokriće se ugovorom može proširiti i na druga lica osim ugovarača osiguranja (npr. odgovornost proizvođača kao ugovarača osiguranja i odgovornost prodavca proizvoda; odgovornosti izvođača građevinskih radova i odgovornost podizvođača, odgovornost ugovarača osiguranja i odgovornost srodnika, supružnika i dr).

Pravna doktrina je široko razmatrala pravnu prirodu ugovora o osiguranju za tuđ račun, da li se naime radi o ugovoru o trgovinskom zastupanju, nezvanom obavljanju tuđih poslova, ugovoru o komisionu, ugovoru u korist trećeg, kao i to da li ovaj može da se podvede pod institut supstitucije.¹⁴ Najbliže određenje je da se radi o ugovoru u korist trećeg, ali u osiguranju lica, jer korisnik ima pravo na osiguranu sumu, a ne i obavezu da osiguravaču plaća premiju. To se protivi pravnoj prirodi ugovora u korist trećeg. Ugovor u korist trećeg poverilac lično ili preko zastupnika zaključuje u svoje ime, a ugovor deluje prema trećem licu tako da ono stiže samo potraživanje (korist), a ne i obaveze. Osim toga, kod osiguranja za tuđ račun korisnik je osiguranik, lice čiji je interes osiguran, a u osiguranju lica kad je

---

da se osiguranje za tuđ račun ne pretpostavlja, unekoliko ublažili stav, navodeći da takvo osiguranje mora biti upućujuće i nesporno rezultat volje ugovornih strana. Tako se u obrazloženju presude Kasacionog suda od 10. jula 1995. godine navodi da su ugovorom o osiguranju između osiguravača i zakupca osim rizika od požara i eksplozije obuhvaćeni i rizici od oluje, grada, težine snega, za koje ne odgovara zakupac. Kasacionom sudu je bila dovoljna činjenica da je osiguranje od navedenih rizika u isključivom interesu vlasnika zgrade, što nesporno ukazuje na nameru zakupca da zaključi ugovor za njegov račun (Groutel, H, op. cit. str. 933. fn. 507). U novijoj francuskoj sudskoj praksi taj stav nije menjan. U presudi Kasacionog suda od 16. januara 2014. osiguravač je obavezan da solidarno s korisnikom lizinga vrati isplaćenu naknadu iz osiguranja davaocu lizinga iako u ugovoru nije bilo navedeno da je zaključen za njegov račun. Osiguravač nema obavezu da prilikom zaključenja ugovora utvrđuje vlasništvo na stvari, ali ako mu je poznato ko je vlasnik, kao što je to bilo u konkretnom slučaju, dužan je da naknadu isplati vlasniku, a ne ugovaraču osiguranja (osiguravač je iz saobraćajne dozvole lako mogao utvrditi da je vlasnik davalac lizinga, a ne ugovarač osiguranja koji je bio zakupac vozila). Izvor: www.legifrance.gouv.fr.

¹⁴ Određivanje drugog lica, supstituta (zamenika) jednom učesniku u pravnom odnosu koji će umesto njega uživati određena prava ili izvršiti određene obaveze, pod uslovom da supstitui na to pristaje. *Pravna enciklopedija*, Beograd, 1989, str. 1641.

ugovor zaključen u korist trećeg, korisnik uglavnom nije osiguranik. S obzirom na činjenicu da karakteristike nekih ugovora o osiguranju za tuđ račun nisu svojstvene ugovoru u korist trećeg, može se smatrati da se radi o osobenom ugovoru u korist trećeg. Tako se sudovima ostavlja da na osnovu karakteristika ugovora i opštih pravila ugovornog prava rešavaju sporove u vezi s ovim pravnim poslom.

Interes u osiguranju za tuđ račun i račun koga se tiče

Pravilo da ugovor o osiguranju može da zaključi lice koje ima interes primenjuje se na sve ugovore o osiguranju imovine, pa i na one što se zaključuju za tuđ račun.¹⁵ Ugovarač nesumnjivo ima izvestan interes kada zaključuje ugovor za tuđ račun, ali naknadu mogu potraživati samo lica koja su u času nastanka osiguranog slučaja imala materijalni interes da se on ne dogodi.¹⁶ I vlasnik i zakupac stvari imaju npr. interes da stvar bude očuvana i oni se stoga mogu pojaviti u svojstvu ugovarača osiguranja i osiguranika u ugovoru o osiguranju koji je zaključen radi zaštite od rizika čijim ostvarenjem stvar može da bude uništena ili oštećena.¹⁷

O interesu kod osiguranja za tuđ račun može se govoriti samo kod imovinskih osiguranja. U posebnim odredbama što se odnose na osiguranje imovine ZOO propisuje da prilikom zaključenja ugovora mora postojati osigurani interes.¹⁸ Kod ugovora o osiguranju imovine za tuđ račun, ugovarač osiguranja ima interes da lice za čiji račun zaključuje ugovor nema gubitak jer bi i on trpeo materijalne posledice.

U zakonodavstvu i pravnoj doktrini nema jedinstvenog odgovora na pitanje da li interes mora da ima ugovarač osiguranja ili je dovoljno da ga ima osiguranik u momentu ostvarenja osiguranog slučaja.¹⁹ Zbog prirode imovinskih osiguranja, teško bi se moglo prihvatiti to da ugovor može zaključiti lice koje nema nikakav interes da se

---

¹⁵ U pravnoj doktrini ima autora koji smatraju da osiguravač ne bi mogao zahtevati da interes ima ugovarač osiguranja u vreme zaključenja ugovora za tuđ račun budući da se priroda ovog osiguranja suprotstavlja takvom zahtevu (Monette F. i dr, *Traité des Assurances terrestres*, Brisel, 1949, str. 227).

¹⁶ Prema Zakonu o trgovačkom brodarstvu (*Službeni glasnik RS*, broj 96 od 26. novembra 2015), osiguranik može tražiti naknadu za nastalu štetu koja je pokrivena osiguranjem samo ako je imao interes na osiguranom predmetu u trenutku nastupanja osiguranog slučaja, ili ako ga je stekao posle toga (član 523 stav 2).

¹⁷ Šulejić, P, *Pravo osiguranja*, Službeni list SFRJ, 1980, str. 277.

¹⁸ Član 924 ZOO: (1) Osiguranje imovine može zaključiti svako lice koje ima interes da se ne ostvari osigurani slučaj pošto bi inače pretrpelo neki gubitak. (2) Pravo iz osiguranja mogu imati samo lica koja su u času nastanka štete imala materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi.

¹⁹ „Neko lice ima interes na stvari ukoliko trpi direktnu i neposrednu štetu zbog njenog oštećenja ili uništenja. Interes mora postojati u momentu nastanka osiguranog slučaja, ali isti interes ne mora postojati za vreme trajanja ugovora“ (čl. 2581. Građanskog zakonika Kvebeka). Član L 121-6 francuskog zakonika o osiguranju: „Svako lice koje ima interes da stvar bude očuvana može da je osigura.“ U francuskom pravu osiguranje stvari često se identifikuje sa osiguranjem imovine („osiguranjem šteta“). Član 25. španskog zakona o ugovoru o osiguranju: „(...) ugovor o osiguranju od šteta je ništav ukoliko u trenutku zaključenja ugovora ne postoji interes osiguranika za naknadu štete.“

on zaključi. Ako se zaključuje ugovor za račun drugog lica, to se čini da bi osiguranje obezbedilo zaštitu od rizika kome je izloženo to lice, što, međutim, ne isključuje i interes ugovarača osiguranja da predmet osiguranja bude očuvan. Supružnik koji zaključi osiguranje od požara čiji je predmet stan u vlasništvu drugog supružnika ima interes jer se radi o stvari koja i njemu koristi. Interes je dvostruk, imaju ga ugovarač osiguranja i osiguranik, s tim što ugovarač mora da ga ima prilikom zaključenja ugovora, a osiguranik kada nastane osigurani slučaj. Iako ugovarač mora imati interes da ne nastane rizik kada zaključuje ugovor za tuđ račun, naknadu mogu potraživati samo lica koja su u času nastanka osiguranog slučaja imala pretežan materijalni interes.

Interes drugog lica ne mora postojati u vreme zaključenja ugovora. U toku trajanja osiguranja mogu se stvoriti uslovi za nastanak interesa kod lica za čiji je račun zaključeno osiguranje na osiguranoj stvari. Dovoljno je da ugovor sadrži elemente iz kojih se može zaključiti o kakvom se interesu radi. Lice koje u momentu nastanka osiguranog slučaja ima takav interes može imati pravo iz osiguranja. Kod imovinskih osiguranja za tuđ račun ugovarač i korisnik osiguranja često imaju drugačiji interes.²⁰ Kad skladištar zaključi osiguranje za rizik od požara za račun vlasnika uskladištenih stvari, vlasnik i skladištar nemaju isti interes. Vlasnik ima interes da ne pretrpi materijalni gubitak usled oštećenja ili uništenja svojih stvari, a skladištar da ne bude odgovoran za nastalu štetu. S obzirom na to da se može raditi o dva različita rizika (požar i građanska odgovornost), postavlja se pitanje može li doći do dvostrukog osiguranja. Ako vlasnik i skladištar osiguraju stvar spram rizika od požara, do dvostrukog osiguranja ne može doći ako je skladištar odgovoran za izbijanje požara. Dvostruko osiguranje postoji ako se, na primer, stvar osigura spram rizika od požara, za isti period i za isti interes, a u ovom slučaju interes nije isti (interes da se očuva stvar i interes da se ne odgovara za prouzrokovanu štetu). Osiguravač će naknaditi štetu vlasniku uskladištenih stvari, ali neće imati pravo regresa prema ugovaraču osiguranja ako je ovaj odgovoran za nastanak požara jer je on ugovorom za račun vlasnika zaštitio i sebe spram rizika od građanske odgovornosti. Ako je osigurana stvar oštećena ili uništena, a skladištar nije odgovoran za nastanak osiguranog slučaja, radi se samo o osiguranju stvari za račun vlasnika. Ako je i vlasnik osigurao stvar od istog rizika, može doći do dvostrukog osiguranja (da zbir suma osiguranja iz jednog i drugog ugovora bude veći od vrednosti robe).

Obaveze kod ugovora za tuđ račun

Kod osiguranja za tuđ račun, obaveze plaćanja premije i ostale obaveze iz ugovora o osiguranju dužan je da izvrši ugovarač osiguranja.²¹ Kao nosilac obaveza,

²⁰ „Ugovor koji je zaključio prevoznik u cilju osiguranja robe za njega je osiguranje od odgovornosti, a za vlasnika robe osiguranje stvari,” Civ. 1re 16.07 1998 Bull. civ. I n 246, *Code des Assurances*, Dalloz, 2007, str. 9, fn 8. Ovakav stav francuski sudovi uvek su zastupali i on nije sporan u pravnoj doktrini.

²¹ „U situaciji kad po osnovu naplate premija iz ugovora o osiguranju u kom ugovoru se tužilac pojavljuje kao osiguravač, a prvotuženi kao ugovarač osiguranja koji je zaključio ugovor o osiguranju za račun

on u načelu može da izmeni ugovor, raskine ga ili odustane od njega. Međutim, ugovarač osiguranja ima obaveze koje bi, zbog njihove prirode, trebalo da izvrši i korisnik kao glavno lice koje upravlja rizikom. Obaveza obaveštavanja o pogoršanju rizika, obaveza sprečavanja ostvarenja osiguranog slučaja, umanjena štetnih posledica kad on nastane i prijava osiguranog slučaja tiču se više korisnika nego ugovarača osiguranja, zbog čega bi bilo ispravno da se odnose na jednog i drugog. Priroda ugovora o osiguranja zahtevala bi da su pojedine obaveze isključivo na strani osiguranika, kao na primer u pogledu prijave okolnosti od značaja za procenu rizika (pogotovo u pogledu predugovornih informacija od značaja za procenu rizika u osiguranju života iz upitnika osiguravača). Ponašanje korisnika sud bi trebalo da uzme u obzir prilikom odlučivanja o zahtevu za izvršenje obaveze osiguravača iz ugovora zaključenog za tuđ račun.²² Eventualna odgovornost ugovarača prema osiguraniku za izvršenje obaveza nije utvrđena zakonom već je stvar njihovih međusobnih odnosa, koje mogu urediti pre zaključenja ugovora.

Osiguravač ne može odbiti da osiguranik ispuni ugovornu obavezu koja je na ugovaraču osiguranja na osnovu opšteg ugovornog pravila o ispunjenju obaveze za račun dužnika.²³ Saglasno tom pravilu, osiguravač je dužan da prihvati izvršenje bilo koje obaveze od strane osiguranika, na koju je obavezan ugovarač osiguranja. Okolnost da je osiguranik nosilac osiguranog interesa i shodno tome zainteresovan za dobro funkcionisanje pravnog posla sa osiguravačem dovodi do toga da on može stupiti na mesto ugovarača osiguranja u pogledu ispunjenja obaveza iz ugovora.

---

drugotuženog, ali bez njegovog izričitog ovlašćenja, prvotuženi je taj koji je pasivno legitimisan za isplatu dospelih i neplaćenih premija osiguranja. Prvotuženi i drugotuženi bili su u međusobnom poslovnom odnosu po osnovu ugovora o uvozu... Drugotuženi nije zaključio ugovor o osiguranju s tužiocem, te samim tim sa njim nije ni u kakvom direktnom poslovnom odnosu; takođe, drugotuženi nije ni odobrio ugovor o osiguranju koji je za njegov račun zaključio prvotuženi. Kod takvog činjeničnog utvrđenja tužilac isplatu dospelih neisplaćenih premija osiguranja može osnovano potraživati samo od prvotuženog kao ugovarača osiguranja, dok je odnos između tuženih njihov interni odnos koji ne deluje i prema trećim licima. Naime, u konkretnom slučaju, u odnosu prema drugotuženom tužilac se pojavljuje kao treće lice s kojim ovaj nije u ugovornom odnosu. Navodi iz žalbe prvotuženog o tome da su ugovori o osiguranju zaključeni u funkciji realizacije uvoznog posla, a za račun drugotuženog, nisu od uticaja na drugačije odlučivanje u ovom sporu, ali mogu biti od uticaja prilikom regulisanja uzajamnih odnosa između prvotuženog i drugotuženog, bilo dobrovoljno, bilo u nekom drugom sudskom postupku (Presudu Višeg trgovinskog suda, Pž. 3870/2003 od 10. 9. 2003. godine – „Sudska praksa trgovinskih sudova“ – *Časopis za privredno pravo*, br. 4/2003 - str. 96).

²² Nemački zakon o ugovoru o osiguranju predviđa sledeće: kad su kod osiguranja za tuđ račun znanja i držanje ugovarača osiguranja od pravnog značaja, od značaja su takođe znanje i držanje osiguranika (član 45).

²³ Član 296. ZOO: (1) Obavezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treće lice; (2) Poverilac je dužan primiti ispunjenje od svakog lica koje ima neki pravni interes da obaveza bude ispunjena, čak i kad se dužnik protivi tom ispunjenju. U španskom pravu ispunjenje može da izvrši bilo koje lice, bez obzira na to ima li interes za ispunjenje obaveze, i bez obzira na to da li dužnik o tome ima saznanje, da li izvršenje odobrava ili ga zanemaruje.

Prava iz ugovora osiguranja za tuđ račun

Prava iz ugovora o osiguranju pripadaju osiguraniku, odnosno korisniku osiguranja, osim posebnih prava koje ima ugovarač osiguranja kod ugovora o osiguranju života (pravo na otkup, smanjenje osigurane sume, zalogu polise i avans). Ugovarač osiguranja, čak ni kad drži polisu, ne može ostvarivati prava iz osiguranja bez pristanka lica čiji je interes osiguran. Međutim, ugovarač osiguranja ima određena prava kao subjekt ugovornog odnosa, kao na primer pravo na izmene ugovora o osiguranju, raskid ugovora pod uslovima utvrđenim zakonom, a može takođe i da se usprotivi produženju ugovora.

Ako je kod imovinskog osiguranja za nastanak osiguranog slučaja odgovoran ugovarač osiguranja, osiguravač prema njemu nema pravo na regres po osnovu subrogacije, jer ugovarač nije treće lice. Drugačije mišljenje ne bi bilo u skladu s pravilima o zakonskoj subrogaciji osiguravača niti s prirodom osiguranja za tuđ račun.²⁴ Ostvarivanje regresa prema ugovaraču osiguranja obesmisli bi osiguranje za tuđ račun jer je ugovarač dužan da osiguravaču plati premiju i zaključuje osiguranje ako ima interes.

Ugovarač osiguranja, ukoliko je u posedu polise osiguranja imovine, u svoje ime može raspolagati pravima iz ugovora ako je u vreme nastanka osiguranog slučaja nosilac pretežnog interesa zbog kog je zaključeno osiguranje za tuđ račun. Kako bi imao pravo da naplati štetu, ugovarač mora dokazati da ima osigurani interes u vreme nastanka osiguranog slučaja bez obzira na to što ga je imao u vreme zaključenja ugovora. U vreme zaključenja ugovora taj interes ne mora biti vezan za vlasništvo ili neko drugo stvarno pravo, a kada nastupi osigurani slučaj, to mora biti.

Osnovno pravo iz ugovora o osiguranju je pravo na naknadu iz osiguranja ili isplatu osigurane sume i ono pripada osiguraniku, odnosno korisniku.²⁵ U načelu,

---

²⁴ U praksi ugovore za račun davaoca lizinga zaključuju korisnici lizinga. Stav je sudova da korisnik lizinga, ugovarač osiguranja, nema prava iz osiguranja po tako zaključenom ugovoru, već ta prava ostvaruje isključivo osiguranik – korisnik osiguranja, lizing društvo, a eventualna odgovornost ugovarača osiguranja – korisnika lizinga ne može se isključiti. U takvoj situaciji osiguravač koji je korisniku osiguranja isplatio odštetu ima pravo da regresnim zahtevom potražuje naknadu isplaćene odštete prema licu koje je po ma kom osnovu odgovorno za štetu, pa i prema ugovaraču osiguranja u smislu člana 939. Zakona o obligacionim odnosima (odgovori na pitanja privrednih sudova koji su utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 26. 11. 2014. i 27. 11. 2014. godine i na sednici Odeljenja za privredne prestupe i upravno-računske sporove održanoj dana 3. 12. 2014. godine – *Sudska praksa privrednih sudova* – Bilten br. 4/2014).

²⁵ Takav stav je poznat i u našoj sudskoj praksi. U jednom slučaju Privredni apelacioni sud je zauzeo stav da korisnik lizinga nije aktivno legitimisan da potražuje naknadu iz osiguranja, već to pravo ima osiguranik. Iz obrazloženja presude: „Osnovano tuženi osiguravač u žalbi navodi da je po polisi osiguranja tužilac ugovarač osiguranja, a da je osiguranje ugovoreno u korist (...) d.o.o. (...) kao osiguranika, da je prvostepeni sud pravilno konstatovao da tužilac nije aktivno legitimisan da potražuje naknadu iz osiguranja shodno čl. 897. Zakona o obligacionim odnosima, te da to pravo ima osiguranik, a ne ugovarač osiguranja. (...)”

kod ugovora o osiguranju za tuđ račun lica u čiju je korist zaključeno osiguranje mogu zahtevati od osiguravača da izvrše svoje ugovorne obaveze ako imaju polisu. Oni u tom slučaju mogu i bez saglasnosti ugovarača osiguranja raspolagati svojim pravom i sudskim putem ga ostvariti. Ugovarač osiguranja daje polisu osiguraniku ako je ovaj prihvatio osiguranje u svoju korist. Ako osiguranik nije dobio polisu do nastanka osiguranog slučaja, može ostvariti pravo prema osiguravaču samo uz saglasnost ugovarača osiguranja.²⁶ Ugovarač koji je, uz saglasnost korisnika koji je prihvatio korist, naplatio naknadu dužan je da mu je preda, i on u takvom slučaju postupa kao njegov zastupnik.

Zbog prirode prava osiguranika, poravnanje o iznosu naknade štete i načinu njene naknade mora se postići između osiguravača i osiguranika, a ne između osiguravača i ugovarača osiguranja. Pravo osiguranika je nezavisno u odnosu na imovinu ugovarača osiguranja, i sledstveno tome izuzeto je od poverilaca ili naslednika ugovarača osiguranja. Ugovarač osiguranja nema obavezu prema osiguraniku ili stečajnoj masi ako je pokrenut stečajni postupak protiv osiguranika pre nego što namiri svoje zahteve protiv osiguranika u vezi s osiguranjem koje je zaključeno u korist ovoga. On te zahteve može da namiri od osiguravača iz naknade iz osiguranja i pre poverilaca osiguranika.²⁷

U osiguranju lica korisnik ima pravo na isplatu osigurane sume. Zakon u opštim odredbama ne uređuje pitanje prava korisnika osiguranja života, prava su uređena posebnim odredbama. Iako se osiguranje lica u korist drugog lica smatra osiguranjem za tuđ račun, ono je dosta drugačije od takvog osiguranja stvari i drugih imovinskih interesa. Opšte odredbe o osiguranju za tuđ račun moraju stoga da budu prilagođene specifičnostima osiguranja na koje se odnose.

Prigovori koje osiguravač može da ističe licima za čiji je račun zaključeno osiguranje

Osiguraniku ili drugom korisniku osiguravač može kod osiguranja u korist drugog lica da ističe sve prigovore koje bi mogao da ističe i ugovaraču osiguranja. Na pravo tih lica utiču okolnosti zbog kojih može doći do ograničenja ili prestanka

---

Tuženi je obračunao štetu u iznosu od 3. 237.965,15 dinara, a tuženi je utvrđeni iznos platio osiguraniku iz razloga što prava iz osiguranja po polisi pripadaju isključivo osiguraniku shodno članu 905. stav 1 Zakona o obligacionim odnosima. Iz tog razloga, drugostepeni sud nalazi da ovde tužilac nije aktivno legitimisan da zahteva isplatu iznosa koji proizlazi iz ugovora o osiguranju, niti štete za koju smatra da je nastala nakon raskida ugovora o osiguranju. Zbog eventualnog propusta tuženog u načinu obračuna visine štete, samo je osiguranik bio aktivno legitimisan za podnošenje zahteva za naknadu štete“, Presuda Privrednog apelacionog suda, Pž 1211/2015 od 24. 6. 2015. godine.

²⁶ N.Niessen, *Die Rechtswirkungen der Versicherung für fremde Rechnung unter besonderer Berücksichtigung des Innenverhältnisses zwischen Versicherten und Versicherungsnehmer*, VVW GmbH, 2004, str 7.

²⁷ Član 905. stav. 3 ZOO.

prava na naknadu (na primer istek perioda na koji je ugovor zaključen, neplaćanje premije i dr). Neispunjenje predugovorne obaveze ugovarača osiguranja na prijavu okolnosti od značaja za ocenu rizika, ograničenje pokrića na osnovne rizike kod kombinovanih osiguranja, limiti naknade štete ili primene pravila o proporcionalnosti i, uopšte, ono o čemu su se sporazumeli ugovarač osiguranja i osiguravač direktno utiču na pravni položaj osiguranika.

Osiguranje u korist drugih lica kod osiguranja od građanske odgovornosti

Osiguranje od građanske odgovornosti je za tuđ račun onda kada se osiguravajuća zaštita, osim ugovaraču osiguranja, pruža i drugim licima koja su u rodbinskim, poslovnim ili nekim drugim vezama s ugovaračem osiguranja. Ovo je osiguranje za tuđ račun koje nije standardno kao što je ono u osiguranju stvari, ono ima specifičnosti o kojima zakonodavac vodi računa. Osiguravajuće pokriće se pruža ugovaraču osiguranja i drugim licima ili grupi lica koja su navedena u uslovima osiguranja ili polisi („omnibus“ klauzula). Radi se o proširenju osiguravajućeg pokrića koje osiguravači nude radi bolje zaštite samog ugovarača osiguranja jer se radi o licima čija zaštita i njima materijalno odgovara. U uslovima za osiguranje od opšte građanske odgovornosti proširenje je u odredbi koja obično predviđa pokriće supružnika, roditelja i dece, usvojenika i drugih lica koja žive u domaćinstvu ugovarača osiguranja.²⁸ U nekim osiguranjima proširenje pokrića se zahteva zbog javnog interesa, kao na primer u osiguranju od odgovornosti automobilista koje pruža osiguravajuću zaštitu vlasniku vozila i ovlašćenom vozaču radi bolje zaštite žrtava saobraćajnih nezgoda.

Kad je više lica osigurano jednom polisom, prava i obaveze jednog osiguranika ne zavise nužno od takvih prava i obaveza drugog osiguranika, te osiguravač može da pokrije različite obaveze pojedinih osiguranika. Ako je npr. ugovoreno teritorijalno proširenje pokrića za štete nastale u inostranstvu, ugovorom može biti predviđeno da se to proširenje odnosi samo na ugovarača osiguranja, a ne i na druga osigurana lica. Takođe, radi se o licima od kojih ugovarač ne zahteva povraćaj premije jer ona

---

²⁸ Prema standardnim uslovima za osiguranje od opšte građanske odgovornosti koji se primenjuju na tržištu osiguranja u Srbiji, u članu u kome se daje značenje pojedinih izraza, „ugovarač osiguranja“ je lice koje sa osiguravačem zaključi ugovor o osiguranju, „osiguranik“ je lice čija je odgovornost pokrivena osiguranjem, a „treće lice“ je lice koje nije subjekt ugovora o osiguranju, to jest lice čija odgovornost nije pokrivena osiguranjem, kao i radnik osiguranika. U posebnim odredbama uslova u kojima se precizira obim osiguravajućeg pokrića navodi se kojim se licima, osim ugovaraču osiguranja, pruža osiguravajuća zaštita (supružnik i deca ugovarača osiguranja, zaposleni u domaćinstvu kod osiguranja spram rizika od odgovornosti u svakodnevnom životu, članovi uprave kod raznih neprivrednih društava, škola i dr). Lica na koja je prošireno pokriće rizika od odgovornosti nisu „treća“ lica već osiguranici („osigurana lica“).

i nije posebno izračunata, rizik od proširenja pokrića na druga lica uračunat je u ukupnu premiju koju ugovarač plaća.

Kad više lica ima svojstvo osiguranika, postavlja se pitanje međusobne odgovornosti da li osiguranje pokriva njihovu odgovornost samo prema trećim licima ili i odgovornost za štete koje prouzrokuju jedni drugima. Kad ugovarač osiguranja pretrpi štetu za koju je odgovorno drugo osigurano lice (ugovarač može biti korisnik), činjenica da se radi o ugovaraču osiguranja nije razlog da osiguravač odbije da ga obešteti, osim ako nije drugačije ugovoreno.

Ovo pitanje se u inostranoj sudskoj praksi razmatra u kontekstu osiguranja za tuđ račun.²⁹ Jedno od osnovnih pravila osiguranja jeste da osiguravač ne postavlja regresne zahteve prema svojim osiguranicima za štetne događaje koje su osigurali. Ovo pravilo se primenjuje u svim vrstama osiguranja, pa tako i kod osiguranja za tuđ račun, gde svojstvo osiguranika može da dobije više lica, s tim što jedno od njih može da bude odgovorno za štetu drugom licu. Činjenica da je neko lice samo osiguranik, a ne i ugovarač osiguranja, ništa ne menja. Davanje svojstva osiguranika može se uporediti sa odricanjem od podnošenja zahteva za regres od strane osiguravača. Međutim, nije potrebno da ugovor sadrži odredbu o odricanju od podnošenja regresnog zahteva prema osiguraniku, budući da sama priroda osiguranja za tuđ račun dovodi do takve posledice.³⁰ Međutim, ukoliko odgovorno lice ima svojstvo osiguranika u ugovoru, osiguravač ne može podnositi regresni zahtev ni prema njemu ni prema njegovom osiguravaču od odgovornosti (pod pretpostavkom da osiguranik ima zaključen ugovor o osiguranju od građanske odgovornosti).

²⁹ Stav je Kasacionog suda Francuske da se, ako nije ugovoreno drugačije, regresni zahtev osiguravača protiv drugog osiguranika osiguranog po istoj polisi ne dozvoljava. Takav stav je nedvosmislen u odluci u sporu koji je osiguravač pokrenuo radi ostvarenja prava na regres od jednog osiguranika koji je bio odgovoran za nastanak štetnog događaja. Društvo majka je osiguralo robu spram rizika od požara dve svoje filijale koje su se nalazile u istom prostoru. Roba filijale X je oštećena u požaru i štetu je naknadio osiguravač. Nakon analize štetnog događaja, ispostavilo se da je filijala Y odgovorna za štetu. Osiguravač je odlučio da podnese regresni zahtev protiv filijale Y i njenog osiguravača od građanske odgovornosti (filijala je, naime, imala zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti kod drugog osiguravača). Kasacioni sud je zauzeo stav da osiguranik može imati svojstvo trećeg oštećenog lica u odnosu na drugog osiguranika odgovornog za štetu po istoj polisi (Cass. 1ère civ., 21 05. 1986, RGAT 1986, str. 439, kom. J. Bigot). Osiguravači često u polisu unose odredbu po kojoj su osiguranici međusobno treća lica, što znači da osiguranik po ugovoru može imati svojstvo oštećenog lica u odnosu na drugog osiguranika po istom ugovoru. Na to je podsetio Kasacioni sud i u jednoj drugoj svojoj odluci: „Odredba kojom se utvrđuje da osiguranici između sebe zadržavaju svojstvo trećeg lica nema nikakav uticaj na njihovo svojstvo osiguranika kod ugovora za tuđ račun, i osiguravač nije mogao da podnosi bilo kakve regresne zahteve protiv svojih osiguranika (Cass. 1re civ., 4 déc. 2001, RGDA 2002, str. 194, izvor: <http://actuassurance.free.fr/PDFs/actjuris116.pdf>).

³⁰ U jednom slučaju u francuskoj sudskoj praksi nije se postavilo pitanje obaveze osiguravača od odgovornosti, međutim, i da jeste, osiguravač koji se osigurao spram rizika od požara ne bi prema njemu mogao da ističe bilo kakav zahtev (Cass. 1re civ., 26 mai 1993, n°89-18219, RGAT 1993. str. 795).

Zaključak

Složena osiguranja, u koja svakako spada osiguranje za tuđ račun, često izazivaju konfuziju i u osiguravajućoj i u sudskoj praksi. Primena propisa na složene odnose između više lica koja učestvuju u poslu osiguranja povezana je s velikim teškoćama ako oni isuviše uopšteno i nedosledno regulišu te odnose.

Odredbe o osiguranju za tuđ račun iz ZOO u grupi su opštih odredaba koje se odnose na imovinska osiguranja i osiguranja lica, a materiju regulišu tako kao da se odnose samo na osiguranje stvari. Na takav zaključak upućuju sledeće činjenice:

1. Odredbe ZOO o osiguranju za tuđ račun odnose se na lica čiji je *interes* osiguran. Pojam interesa u kontekstu ugovora o osiguranju može se povezati s osiguranjem imovine, a ne sa osiguranjem lica. U osiguranju lica materijalni interes nije relevantan (npr. to da osigurana suma obezbeđuje izdržavanje korisnika, školovanje, materijalnu sigurnost u starosti). Sintagma „osigurani interes“ je u odredbama člana koji se odnosi na osiguranja imovine i koja predviđa da se ugovor može zaključiti kad postoji interes, te da pravo može ostvariti lice koje u momentu nastanka osiguranog slučaja ima takav interes.

2. Da bi se opšte odredbe o osiguranju za tuđ račun mogle odnositi na sva osiguranja, trebalo bi predvideti takva pravila koja bi na njih mogla da se primene. Ako se neko pravilo sadržano u opštoj odredbi ne primenjuje na obe grupe osiguranja, to se mora navesti, što u ZOO nije učinjeno.

3. ZOO propisuje da ugovarač osiguranja ima pravo prvenstvene naplate premije i troškova ugovora iz dugovane naknade osiguranja, kao i pravo da zahteva naplatu neposredno od osiguravača. Ta odredba je od značaja za osiguranje imovine. Ona ne može da se primeni na osiguranje lica zbog prirode odnosa koji postoje u osiguranju lica.

ZOO ne koristi odgovarajući pojam za označavanje lica za čiji je račun zaključeno osiguranje. Pojam „zainteresovano lice“ dosta je neodređen, a pojam korisnik ne bi trebalo da obuhvati sva lica za čiji je račun zaključeno osiguranje. U osiguranju imovine reč je o osiguraniku. Korisnik u osiguranju lica za tuđ račun jeste lice koje ima pravo na osiguranu sumu i po pravilu nije osiguranik. U osiguranju imovine lice u čiju je korist zaključeno osiguranje jeste osiguranik jer ima materijalni interes da ne nastupi osigurani slučaj. U zakonodavstvu, teoriji i praksi osiguranja pojam „korisnik“ upotrebljava se i u širem značenju, to je svako lice koje ima korist iz ugovora o osiguranju: osiguranik, lice koje ima pravo na osiguranu sumu kod osiguranja lica i treće oštećeno lice u osiguranju od građanske odgovornosti. Međutim, u kontekstu osiguranja za tuđ račun pojam korisnik ne bi trebalo upotrebljavati kad je reč o licima za čiji je račun zaključeno osiguranje imovine jer je pojam „osiguranik“ adekvatan. Pojam „treća lica“, koji se inače upotrebljava u zakonima nekih zemalja, asocira na lica koja imaju pravo na naknadu štete od osiguravača od odgovornosti osiguranika,

što ne doprinosi razumevanju osiguranja za tuđ račun. Osiguranje od odgovornosti jeste osiguranje za tuđ račun onda kada su, pored ugovarača osiguranja, i druga lica osiguranici, a ne zato što to osiguranje pokriva štete oštećenim licima koja nisu subjekti ugovora o osiguranju.

S obzirom na navedeno, opštim odredbama ZOO trebalo je predvideti da se ugovor o osiguranju može zaključiti u korist drugog lica i precizirati: a) da to lice može biti određeno ili odredljivo; b) da i ugovarač osiguranja može biti osiguranik; c) da sve obaveze iz ugovora izvršava ugovarač osiguranja, ali i da ponašanje osiguranika utiče na obavezu osiguravača; d) da osiguravač sve prigovore koje ima prema ugovaraču može da istakne osiguraniku i korisniku osiguranja. Opšte odredbe koje bi imale navedene elemente mogle bi da se primene na osiguranja imovine (osiguranje stvari i osiguranje od građanske odgovornosti) i na osiguranje lica. U posebnim odredbama koje se odnose na osiguranja imovine i osiguranja lica bliže bi trebalo regulisati odnose između učesnika u ovom poslu osiguranja.

U Prednactru građanskog zakonika opšte odredbe ZOO o osiguranju za tuđ račun preuzete su u potpunosti. Redaktori nisu smatrali da ih treba menjati, što bi svakako trebalo preispitati s obzirom na postojeća rešenja u uporednom pravu.

Osnovna literatura

- *American Jurisprudence*, Volume 43, The Lawyers co-operative Publishing Company, San Francisco, Calif. 1969.
- E. B. Sorensen / K. J. Zielinski, „The Insurable Interest Doctrine, and What Does It Mean“, dostupno na sajtu www.tresslerllp.com
- F. Sánchez Calero, *Ley de contrato de seguro*, Edit. Aranzadi, 2005.
- Groutel, H. i dr., *Traité du contrat d'assurance terrestre*, L.G.D.J., 2008.
- *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, druga knjiga, Savremena administracija, Beograd, 1995.
- Mecca, N. R., *Manual del profesional del seguro*, Buenos Aires, 2010.
- Monette, F. i dr., *Traité des Assurances terrestres*, Brisel, 1949.
- Niessen, N., *Die Rechtswirkungen der Versicherung für fremde Rechnung unter besonderer Berücksichtigung des Innenverhältnisses zwischen Versicherten und Versicherungsnehmer*, VVW GmbH, 2004.
- N. Nikolić, *Ugovor o osiguranju*, Beograd, 1957.
- Pak, J., *Pravo osiguranja*, Beograd, 2011.
- Pak, J., „Interes kao osnovni uslov za punovažnost ugovora o osiguranju“, *Zbornik radova*, Udruženje za odštetno pravo, XVII Međunarodni naučni skup, 2014.
- Picard / Besson, *Les assurances terrestres en droit français*, Tom I, Le contrat d'assurance, L.G.D.J., 1964,

---

J. Pak: Osiguranje za tuđ račun

- Prölss / Martin, *Versicherungsvertragsgesetz. Kommentar zu VVG*; 27. Auflage, Verlag C. H. Beck 2004.
- Provost, M, „La notion d’interet d’assurance“, *Revue générale du droit des assurances*, 3/2009.
- Šulejić, P., *Pravo osiguranja*, Beograd, 1980.